

РОЗВИТОК ПРОЕКТНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ГРАФІКІВ-ДИЗАЙНЕРІВ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

В статтє раскрыт смысл понятия «проектная культура», представлена структурная модель развития проектной культуры будущего дизайнера в высшей профессиональной школе.

Ключевые слова: *проектная культура, профессиональная подготовка дизайнера, дипломное проектирование, графический дизайн.*

The article discloses the meaning of the term "project culture" and represents a structural model of the project culture of the future designer in higher professional school.

Keywords: *project culture, professional training of designer, diplomas projecting, graphic design.*

Гуманістична складова проектної культури в дизайні орієнтована на вирішення естетичних, утилітарних, психологічних, соціокультурних, духовних, економічних та екологічних питань, тому перспективним напрямом стало підвищення рівня її розвитку у майбутніх дизайнерів відповідно до їх здатності на високому професійному рівні вирішувати творчі завдання, створювати нові об'єкти щодо забезпечення естетично-культурних і матеріальних потреб сучасного суспільства.

На сьогоднішній день від дизайнерського вирішення і художньо-естетичного образу продукції чи об'єкту дизайну залежить комфорт оточуючого середовища, позитивний імідж індивідууму у соціумі, успіх фірми, товару або послуги на ринку попиту. Можна сказати, що об'єкти графічного дизайну є своєрідними засобами комунікації, виховання культури та формування престижу у споживачів. Тому потреба у професії графіка-дизайнера нині зумовлює стрімке зростання попиту в Україні на цю спеціальність.

Дипломний проект за спеціальністю «Дизайн» завершує освітньо-професійну програму підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» та «спеціаліст». Його комплексні завдання повинні вмещувати розв'язання типових задач у галузі графічного дизайну та реклами, рішення яких потребує певних теоретичних знань та професійних умінь, високого рівня розвитку проектної культури згідно з освітньо-кваліфікаційною характеристикою фахівця спеціалізацій «графічний дизайн», «дизайн реклами», «дизайн комп'ютерної графіки і реклами».

Вирішення певної тематики у дипломному проекті передбачає синтез об'єкта проектування у найбільш оптимальному варіанті із докладною розробкою певної графічної та макетної частини з урахуванням сучасного рівня розвитку графічного дизайну, новітніх комп'ютерних технологій, досягнень науки, економічних, екологічних, функціональних вимог, а також вимог охорони праці. Але часто дипломники опускають вимоги утилітарного (функціонально-споживчого), естетичного призначення та психологічного сприйняття, що у своєму синтезі охоплюють поняття «проектна культура».

Теоретичним базисом, який частково охоплює дану проблему, є існуючі дослідження науковців з технічної естетики та мистецтвознавства О.І. Генісаретського [3], В.Я. Даниленка [4], В.Ф. Рунге [9], В. Папанека [7], В.Ф. Сидоренка [10], М.І. Яковлева [11], а також з педагогічної галузі – У.В. Аристової [1], Ю.В. Веселової [2], О.В. Каукіної [5], В.Ф. Прусака [8]. У контексті розвитку проектної культури відповідно до сучасних змін у соціумі, проблема професійної підготовки майбутніх фахівців графічного дизайну в процесі дипломного проектування не вивчалася і нині представляє науковий інтерес.

Завдяки стрімкому розвитку графічного дизайну та комп'ютерних технологій, набуттям популярності професії дизайнера, постає проблема якісного створення дипломних проектів у процесі підготовки кваліфікованого фахівця, спроможного відповідати не тільки сучасним вимогам роботодавця, а й суспільству.

Підґрунтям до виконання комплексних розробок у дипломному проекті служать знання, набуті студентами при вивченні загальних та професійно спрямованих навчальних дисциплін, що разом з дисциплінами природничого циклу є визначальними у підготовці майбутніх фахівців за спеціальністю «Дизайн», а саме, графіків-дизайнерів, дизайнерів реклами, дизайнерів комп'ютерної графіки.

Специфікою дизайнерської освіти є вивчення дисциплін гуманітарного циклу, різних видів «чистого» мистецтва (рисунок, живопис, анатомія, графічні техніки тощо) та фаховоспрямованих дисциплін (композиція, кольорознавство, типографіка, архітектоніка, біоніка, ергономіка, матеріалознавство, формоутворення і моделювання, комп'ютерна графіка тощо). У синтезі цих дисциплін головну роль відведено проектуванню, в якому й відбувається розвиток проектної культури майбутнього дизайнера.

У такому міжпредметному зв'язку акценти при вивченні цих дисциплін переносяться не тільки на сам процес пізнання, ефективність якого залежить від розумової та творчої активності та інтелекту, а ще й на розвиток зорового й асоціативного мислення, пам'яті, сприйняття й уяви, творчої здатності на аркуші паперу «висловити» власні ідеї.

Проектування у дизайні завжди вважалось творчою діяльністю, під час якої відбувається процес пошуку та створення проектного образу наділеного естетичною якістю. Як відомо, основні категорії проектування – це образ, функція, структура та технологія форми, естетична цінність [6]. Формування майбутнього дизайнера у вищому мистецькому навчальному закладі відбувається під час творчого процесу навчального проектування, де набуваються знання та вміння вирішувати поставлені професійні завдання.

Проектну культуру як простір для творчості, в якому проектне мислення реалізується завдяки похідними від нього здатностями розуміння, проектного задуму та смаку визначив відомий російський науковий діяч у галузі мистецтвознавства О.І. Генісаретський [3].

Високий рівень розвитку здатності до проектування власної діяльності в різних соціально-культурних ситуаціях отримав назву «проектної культури» [5]. Поняття «проектна культура» стає все більш актуальним у педагогічній науці. Незмірно зростає її значення, що виявляється у вмінні вирішувати проблеми в умовах відсутності чіткої визначеності завдань і широкої варіативності можливих результатів [5].

Так, У.В. Арістова наголошує, що в сучасному контексті проектування позначають терміном «проектна культура», в структуру методології якої входять наступні змістово-понятійні компоненти: ціннісно-значимі образи предметного середовища, що проектуються; творчі і наукові концепції, які є змістом творчого і теоретичного знання, а також програми діяльності, що виражають творчу волю проектувальників; необхідні цінності для складання особистісних відношень до реалізації проектного процесу [1]. Також дослідниця акцентує увагу на підходах у галузі педагогіки, які нині активно застосовуються, засновані на проектній діяльності й сформовані у рамках проектної культури [1].

Разом з тим Ю.В. Веселова характеризує проектну культуру та процес проектування у дизайні наступним чином: «Являючись за методом – художнім проектуванням, за метою – естетичною організацією середовища, дизайн за своїм характером відноситься до проектної, інтелектуально-естетичної діяльності. Як частина проектної культури, він у перспективі може мати великий вплив на галузь управління та організацію процесів соціального масштабу. В той же час можливості дизайну у педагогічній сфері до кінця не досліджені» [2, с. 4].

На думку російського дослідника О.В. Каукіної, проектна культура майбутнього дизайнера – це особлива форма психічної діяльності людини, що поєднує у собі різноманітні види операцій мислення, спрямованих на формування проектного задуму, продумування оптимальних рішень проектних творчих задач, вибір матеріалів і засобів відображення та візуалізації, планування творчого процесу професійної діяльності з урахуванням специфіки проектної ситуації [5].

Автор зазначає, що відповідно до сучасних вимог підготовка дизайнера можлива лише на основі поєднання професійного становлення, оснований на оволодінні знаннями,

вміннями, навичками та особистісного розвитку, що передбачає самореалізацію і здатність до творчості крізь всебічний розвиток індивідуальних здатностей та здібностей [5].

Отже, у галузі дизайну проектну культуру визначають як найвищий рівень проектних здібностей та творчих можливостей дизайнера, що реалізується у результаті спроектованого об'єкту як особливий тип культури мислення. Відтак зазначимо, що максимально набутий рівень проектної культури майбутнього дизайнера в процесі навчання у професійній вищій школі можна виявити на етапі дипломного проектування. Отже, на завершальному етапі професійного навчання для вирішення дипломного проектного завдання за певною тематикою потрібно підготувати графіка-дизайнера з високим рівнем проектної культури.

Дослідження теоретичних основ поняття проектної культури та процес виховання фахівця у вищій професійній школі дозволило нам розробити та обґрунтувати *структурну модель проектної культури майбутнього дизайнера*, в якій представлена культура проектної діяльності та проектна культура особистості, з художньо-творчими та психологічними компонентами (Рис. 1).

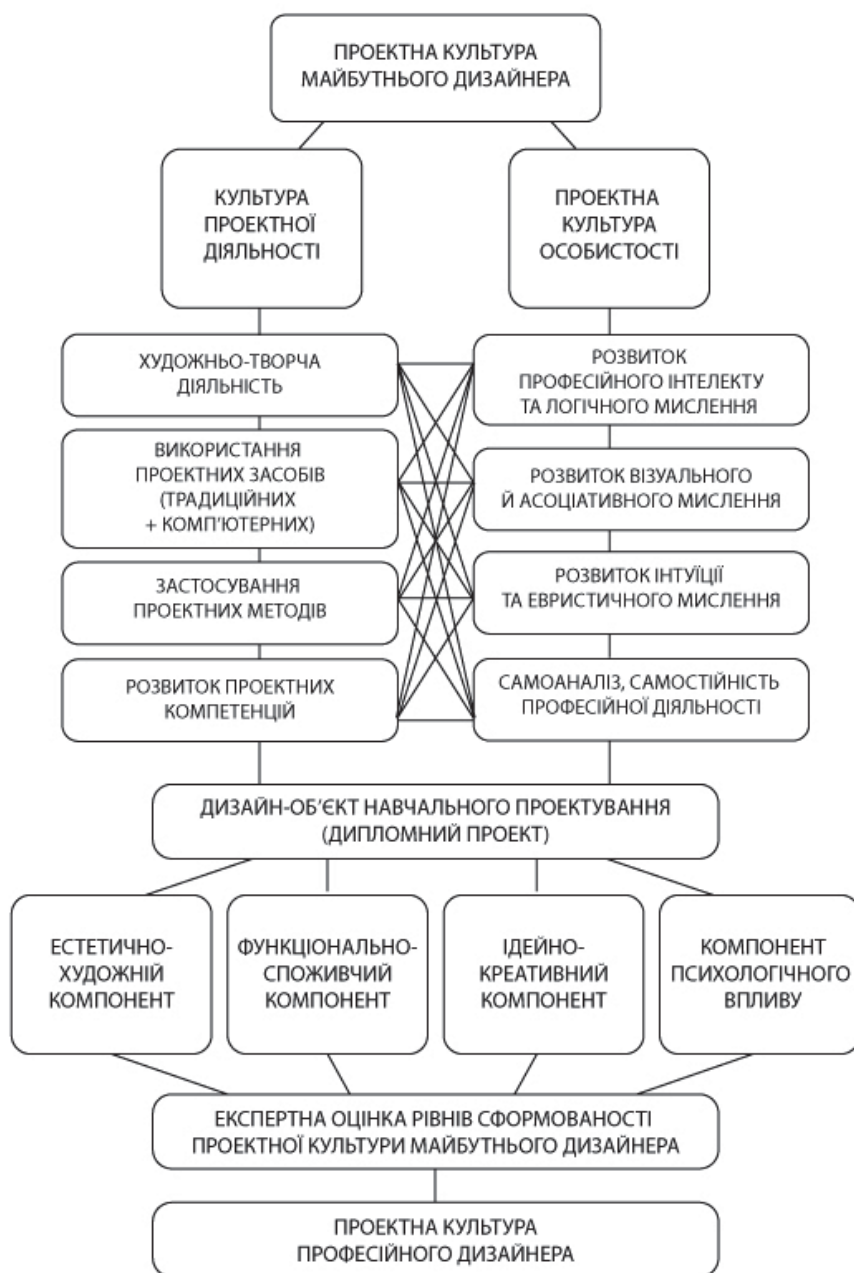

Рис. 1. Структурна модель проектної культури майбутнього дизайнера

На рівні компетенції формування проектної культури майбутнього дизайнера у процесі професійного навчання можна визначити наступні категорії – синтез художньо-естетичних параметрів та функціонально-утилітарного призначення об'єктів проектування, ідейно-концептуальний зміст та системно-логічний підхід, композиційно-графічні засоби та психологічні особливості емоційно-образного втілення проекту, культура виконання презентації проекту, технічне виконання моделі об'єкту або оригінал-макету тощо. Завершує процес графічно-проектна, макетна презентація проекту і текстовий (документальний) супровід [6, с. 675].

Професійне становлення майбутніх дизайнерів з високим рівнем розвитку проектної культури у навчально-освітньому процесі слід розглядати у двох напрямках: створення сприятливих психологічно-педагогічних умов, формування і виховання талановитої, обдарованої та високоінтелектуальної особистості, що постає у ролі творця соціокультурних і естетичних цінностей, а також формування «вихователя» масової культури, оскільки створені дизайнером нові об'єкти за умови впровадження у виробництво, крім функціонального призначення, будуть мати великий естетичний, культурний та психологічний вплив на споживача.

Високий рівень розвитку проектної культури майбутнього дизайнера буде залежати від дотримання в процесі дипломного проектування вірного порядку за такими етапами – послідовність дій, початком яких є збір аналогів та систематизація інформації про об'єкт проектування, поставлення вихідної мети, визначення на її основі напрямку наступного пошуку вирішення, оцінки альтернативних варіантів, розробку визначеної ідеї з наступним з'ясуванням робочих питань і суперечностей, апробацію створеного об'єкту відповідно до споживчо-функціонального та художньо-естетичного призначення, а також за психологічним сприйняттям.

Таким чином, розвиток проектної культури майбутнього дизайнера має охоплювати наступні категорії – функціональність, художню естетичність та психологічне сприйняття, оскільки динаміка соціокультурних процесів у суспільстві нині вимагає їхню повну взаємодію в об'єктах дизайнерського проектування. Сьогодні ці категорії проектної культури потребують оновлення відповідно до сучасних вимог і впровадження в навчально-методичні комплекси з фахових дисциплін проектування.

Перспективним способом підвищення розвитку професійної підготовки майбутніх дизайнерів є моніторинг рівнів сформованості проектної культури суб'єктів навчально-виховного процесу і оцінювання якості дипломних проектів за напрямом «дизайн».

Дипломний проект відповідно до ОКР за спеціалізацією «графічний дизайн», «дизайн реклами», «дизайн комп'ютерної графіки» можна перевірити на рівень сформованості проектної культури за допомогою експертної оцінки на наявність та привалювання естетично-художнього, функціонально-споживчого, ідейно-креативного компонента та компонента психологічного впливу.

Література

1. **Аристова У.В.** Моделирование системы профессиональной подготовки дизайнеров в вузе // Автореф. дис. докт. пед. наук. – М., 2007. – 30 с.

2. **Веселова Ю.В.** Становление проектной культуры студентов в образовательном пространстве педагогического колледжа: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата педагогических наук (13.00.08). – Омск, 2007. – 25 с.

3. **Генисаретский О.И.** Проблемы исследования и развития проектной культуры дизайна: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата искусствоведения (17.00.06). – М., 1988.

4. **Даниленко В.Я.** Дизайн: підручник / В.Я. Даниленко. – Х.: ХДАДМ, 2003. – 320 с.

5. **Каукина О. В.** Содержательно-функциональные характеристики модели формирования проектной культуры будущих дизайнеров в процессе профессиональной подготовки в вузе / О.В. Каукина // Сибирский педагогический журнал. – Новосибирск, 2009. – № 11. – С. 51-60.

6. **Максимова А. Б.** Дипломне проектування за темою фірмового або корпоративного стилю у процесі підготовки графіка-дизайнера // Сучасні стратегії університетської освіти: якісний вимір : наук. видання / за заг. ред. В. О. Огнев'юка. – К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. – С. 674-682.

7. **Папанек В.** Дизайн для реального мира / В. Папанек. – М.: Д.Аронов, 2010. – 416 с.

8. **Прусак В.Ф.** Методологічні підходи до підготовки дизайнерів у вищих навчальних закладах // Наукові записки Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. – Вип. 61. – 2006. – С. 131-138.

9. **Рунге В.Ф.** История дизайна, науки и техники: учеб. пособие / том 1. – М.: Архитектура-С, 2006. – 368 с.

10. Сидоренко В.Ф. Дизайн как проектная деятельность // Техническая эстетика. – №8. – М.: 1977.

11. **Яковлев М.І.** Основи формування професійного мислення художників графічного дизайну / М.І. Яковлев ; відп. ред. М.І. Яковлев // Технічна естетика і дизайн : міжвідомчий науково-технічний збірник. – К. : Віпол, 2004. – Вип. 3-4. – С. 181-185.

УДК 7.05 : 002

Т. В. Мала

ПРОБЛЕМНЕ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ З ДИЗАЙНУ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Стаття посвячена обоснованию необходимости применения проблемных методов обучения в процессе профессиональной подготовки учителей-дизайнеров. Проблемное обучение имеет несомненные преимущества: формирования у студентов творческого мышления, самостоятельности, активности и личностной мотивации к обучению, к достижению успеха в профессии.

Ключевые слова: *проблемное обучение, специалисты по дизайну, творческие конкурсы.*

The article is devoted the ground of necessity of application of methods of problems of teaching in the process of professional preparation of designers. The problem teaching takes undoubted advantages: forming at the students of creative thought, independence, activity and personality motivation to teaching, to achieving success in a profession.

Keywords: *problem studies, specialists on a design, art contests.*

Одним із стратегічних завдань сучасної дизайнерської освіти в сфері педагогіки є перетворення студента в суб'єкта, що сприяє його становленню як компетентного фахівця, здатного до побудови своєї діяльності, її розвитку й удосконалення, готового до постійної самоосвітньої діяльності, адаптації до швидкозмінних умов, нестандартного мислення, вміння брати на себе відповідальність і швидко приймати потрібні рішення.

Таким чином, перехід від навчання до роботи викладача з дизайну – це не просто крок від засвоєння знань до їхнього використання, як це передбачає традиційна дидактика. Має відбуватися процес проблемного навчання, в якому теоретичні знання стають для студента осмисленими умінь і навичок, придатних не тільки для складання іспитів; вони перевтілюються в засоби реалізації діяльності. Майбутній викладач з дизайну немов «розвертається» з минулого через сьогодні в майбутнє, діє в цілісному тимчасовому просторі «вчора-сьогодні-завтра». Для студента стає зрозумілим, що було (зразки теорії й практики), що є (виконувана пізнавальна діяльність) і що буде (модельовані ситуації професійної діяльності) [6, с. 49].

Підготовка майбутніх викладачів-дизайнерів у ВНЗ повинна сприяти формуванню у студентів:

- можливості самостійно визначити та формувати проблему;